

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat de Filosofia i Lletres

Memòria del Treball de Fi de Grau

Persones refugiades: Canvis entre les polítiques i les pràctiques d'acció de Europa i Espanya des del 2015

Jaume Genovart Bergas

Grau de Treball Social

Any acadèmic 2021-2022

DNI de l'alumne: 41615137H

Treball tutelat per Alejandro Nicolás Miquel Novajra
Departament de Trabajo Social

Autoritza a la Universitat a incloure aquest treball en el repositori institucional per consultar-lo en accés obert i difondre'l en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació.

Autor/a		Tutor/a	
Sí	No	Sí	No
☒	☐	X	☐

Paraules clau: Unió Europea, Espanya, Persones refugiades, Dret d'asil, Immigrants, Sol·licitants d'asil.

Key words: European Union, Spain, Refugees, Asylum Law, Immigrant, Asylum seekers.

Resum

Amb el present treball exposaré les autèntiques pràctiques d'intervenció que duen a terme la Unió Europea i Espanya sobre les persones refugiades des de l'any 2015 fins a l'actualitat; perquè el lector disposi d'un coneixement bàsic que l'ajudi a tenir una noció sobre aquest àmbit i obtingui la capacitat de treure les seves pròpies conclusions, sobre la gestió que estan fent les administracions públiques amb els refugiats d'Europa.

L'objectiu principal és plasmar les accions que justifiquen el comportament que tenen tant la Unió Europea, com Espanya respecte a les persones refugiades.

Després d'una investigació i recopilació d'articles sobre aquesta temàtica, s'aportarà una revisió bibliogràfica que adjunti l'opinió de diferents autors especialitzats en aquesta àrea, de manera que el lector assoleixi una visió crítica de la gestió que es du a terme i totes aquelles propostes que serviren d'eina per millorar l'acció a les persones refugiades, segons el seu criteri.

Abstract

With this work I will expose the real intervention practices carried out by the European Union and Spain on refugees from 2015 to the present day; so that the reader has a basic knowledge that will help him/her to have a notion of this area and obtain the ability to draw their own conclusions about the management those public administrations are doing with refugees in Europe.

The main objective is to describe the actions that justify the behaviour of both the European Union and Spain about refugees.

After researching and compiling articles on this subject, a bibliographical review will be provided, together with the opinions of different authors specialising in this area, so that the reader can obtain a critical view of the management that is being carried out and all those proposals that would serve as a tool to improve the care of refugees, according to their criteria.

Índex

1. Introducció	4
1.1. Objectius	4
1.1.1. Objectiu general	4
1.1.2. Objectius específics	4
2. Marc teòric	5
2.1. Legislació de la Unió Europea.....	5
2.2. Legislació a Espanya	7
2.3. Conceptes bàsics.....	8
3. Metodologia.....	11
4. Gestió política i pràctiques realitzades per la Unió Europea	12
5. Respostes que ha donat Espanya des del 2015.....	13
6. Efectes de la COVID-19 a l'acció als refugiats	14
7. Ucraïna com a cas excepcional	15
8. Conclusió a partir de les propostes publicades dels autors	16
9. Bibliografia.....	17

1. Introducció

L'elecció de la temàtica d'aquest treball, surt a partir de l'interès de l'autor per l'acció que fan els països europeus sobre les persones que sol·liciten refugi dins Europa i la necessitat de dissipar les incògnites que emanen de les distintes respostes que ofereixen aquests països, tenint present, a més a més, que varien segons la procedència de les persones immigrants, partint del fet que, teòricament, tots es regeixen amb el mateix marc legislatiu.

Per donar llum a aquestes qüestions, serà necessari conèixer el marc legislatiu que apliquen tant la Unió Europea com Espanya i entendre els canvis que s'han donat a partir de la crisi de refugiats, sorgida arran d'un increment exponencial de la demanda d'asil en paral·lel a l'aparent creixement de la diàspora migratòria en el 2015. Abans, vull aclarir que les xifres de la migració internacional no han crescut en absolut; sí ho han fet en sentit contrari els marcs de migració regular i els sistemes de rebuig, repressió i expulsió d'una o altra manera de moltes procedències i vies migratòries.

Iniciant en aquest període, en direcció cap a l'actualitat, s'exposen les respostes polítiques, la denegació del dret d'asil, les conseqüències que ha tingut la recent pandèmia de la COVID-19; i alhora i en contrast, els casos excepcionals com ara el cas de les persones refugiades d'Ucraïna, arran de la guerra contra Rússia.

1.1. Objectius

1.1.1. Objectiu general

- Plasmar els motius que justifiquen l'acció que es dona actualment a les persones refugiades.

1.1.2. Objectius específics

- Investigar i sintetitzar els fets que han causat la situació actual.
- Revisar i recopilar les lleis, protocols i reglaments d'aplicació que disposen l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR), la Unió Europea i Espanya.
- Copsar el procés de gestió que han implantat tant la Unió Europea com Espanya des del 2015 fins a l'actualitat.

- Reflexionar, a partir de les propostes que s'han publicat per millorar l'acció als refugiats.

2. Marc teòric

2.1. Legislació de la Unió Europea

Es posa en context les polítiques que dur a terme aquest organisme i que influeixen en l'acció sobre els refugiats, perquè es pugui entendre l'acció de la Unió Europea començant per al Tractat de Lisboa de 2009; que modifica el Tractat de la Unió Europea i el Tractat constitutiu de la Comunitat Europea (Pavy,2021). Encara que no transfereix noves competències a la Unió Europea, sinó que fomenta la participació i protecció del ciutadà, a part que modifica els processos de la presa de decisions. Pavy (2021) cita textualment que:

El Tractat de Lisboa organitza i esclareix per primera vegada les competències de la Unió. Distingeix tres tipus de competències: competència exclusiva, en àmbits en els quals únicament la Unió pot legislar, mentre que els Estats membres es limiten a aplicar la legislació europea [...] en àmbits en els quals els Estats membres poden legislar i adoptar actes jurídicament vinculants en la mesura en què la Unió no hagi exercit la seva competència [...] atorga a la Unió personalitat jurídica pròpia. Per tant, la Unió està facultada per a signar acords internacionals en els àmbits de competència que té atribuïts i per a adherir-se a una organització internacional. Els Estats membres només poden signar acords internacionals que siguin compatibles amb el Dret de la Unió. (p.2)

A partir d'aquí es posen com a punt de mira les persones immigrants, la política d'immigració que aplica la Unió Europea té com a objectiu “equilibrar” la immigració. La política d'immigració expressa que la Unió Europea té com a objectiu gestionar la immigració legal i *lluitar contra la immigració irregular*, així com la gestió de fluxos migratoris i cita textualment que “la Unió cerca establir un nivell uniforme de drets i obligacions dels immigrants legals comparable al dels ciutadans de la Unió” (p.1). Aquestes polítiques migratòries tenen competències en quatre àmbits, els quals esmenta Schmid-Drüner (2021):

- Immigració legal: La Unió està facultada per a establir les condicions d'entrada i residència legal de nacionals de tercers països en un estat membre, també quant

a la reagrupació familiar. Els Estats membres conserven el dret de fixar volums d'admissió per als nacionals de tercers països que desitgin buscar treball en el seu territori.

➤ Integració: la Unió pot fomentar i donar suport a l'acció dels Estats membres destinada a propiciar la integració dels nacionals de tercers països que resideixin legalment en el seu territori. [...] la legislació de la Unió no preveu l'harmonització de les disposicions legals i reglamentàries nacionals.

➤ Lluita contra la immigració irregular: la Unió està obligada a impedir i reduir la immigració irregular, sobretot mitjançant una política eficaç de retorn, respectant sempre els drets fonamentals.

➤ Acords de readmissió: la Unió està facultada per a celebrar amb tercers països acords per a la readmissió, als seus països d'origen o procedència, de nacionals de tercers països que no compleixin o que hagin deixat de complir les condicions d'entrada, presència o residència en el territori d'un dels Estats membres. (p.1)

Seguint amb aquesta trajectòria ensopega'm amb la política d'asil que estableix la Unió Europea per gestionar la demanda de les persones refugiades. Aquesta política té com a finalitat oferir a qualsevol persona d'un país extern als Estats membres "protecció internacional en un dels Estats membres i garantir el respecte del principi de no devolució, motiu pel qual la Unió Europea s'està esforçant en la creació del Sistema Europeu Comú d'Asil." (p.1) (Schmid-Drüner, 2021a)

La política d'asil va se modificada el maig de 2015 per fer front a la denominada "crisi de refugiats"; segons De Lucas (2016) & Naïr (2016), un crisi de l'estatut del refugiat i de les polítiques humanitàries i d'extensió de drets democràtics. A part Schmid-Drüner (2021a) esmenta que l'Agència Europea de la Guàrdia de Fronteres i Costes i l'Agència de la Unió Europea per la Cooperació Policial van començar a treballar amb els Estats membres de primera línia per identificar i registrar ràpidament les persones immigrants. Aquesta acció facilita l'aplicació de mecanismes de reubicació d'emergència a persones que necessiten protecció internacional. La política d'asil s'ha anat esmenant cada any per assolir una convergència entre els Estats membres. El Parlament Europeu va publicar la resolució sobre la situació al Mediterrani, Schmid-Drüner (2021a) comparteix que existeix la necessitat "d'un enfocament integral de la Unió sobre la migració que proporcioni una visió de conjunt de les principals posicions i preocupacions expressades pel Parlament Europeu en matèria d'asil", a part que el Parlament va demanar als Estats

membres uns procediments que fossin fiables i equitatius, executats amb eficàcia i basats en el principi de la no devolució, remarcant la necessitat de no perjudicar el novell de protecció i qualitat de l'acolliment.

Schmid-Drüner (2021a) explica que el Parlament Europeu ha sol·licitat en distintes ocasions als Estats membres que utilitzin els recursos existents per procurar visats humanitaris, pensant que les persones que provin d'obtenir protecció internacional l'han de poder sol·licitar a qualsevol consolat o ambaixada, cosa que requereix una modificació del Codi sobre visats de la Unió Europea. Segons el Parlament Europeu, citat per Schmid, són necessàries noves disposicions per assegurar que el Sistema Europeu Comú d'Asil sigui veritablement uniforme, això requereix una avaluació exhaustiva de la seva execució i assenyala que la importància que recau sobre el reconeixement mutu dels Estats membres, no sols de les decisions negatives, de concessió d'asil sinó també de les positives.

2.2. Legislació a Espanya

Per poder entendre la situació de les persones refugiades a Espanya s'ha de recular fins al 1978, any en què es publica el primer instrument que està encara en vigor per donar acció al refugiat. Aquest és l'Instrument d'Adhesió d'Espanya a la Convenció sobre l'Estatut dels Refugiats, feta a Ginebra el 28 de juliol de 1951, i al Protocol sobre l'Estatut dels Refugiats, fet a Nova York el 31 de gener de 1967, que dóna reconeixement a les necessitats de les persones refugiades i confecciona les primeres disposicions de protecció per aquestes persones.

Si revisa'm les publicacions del BOE d'Espanya a partir del 2015, podem comprovar quines són les disposicions que ha pres Espanya seguint les indicacions de la Unió Europea. La primera acció que s'aprova a partir de la crisi de refugiats, no s'aplica fins al 2016 amb el Real Decret 225/2016, de 27 de maig, per al que es regula la concessió directa d'una subvenció a l'Organització Internacional per les Migracions, OIM Espanya, per la col·laboració en l'execució del Programa d'Assentament de Refugiats el qual ja no està en vigor.

Per tant, es pot dir que la primera mesura que s'aprova per assegurar els drets dels refugiats, arran de la crisi de refugiats de 2015, no arriba fins al 2018, amb la publicació del Reial decret llei 6/2018, de 27 de juliol, pel qual s'aprova una oferta d'ocupació pública extraordinària i addicional

per al reforç de mitjans en l'acció a asilats i refugiats, que reconeix el dret d'asil i "a fi de millorar l'ocupació pública en l'àmbit de migracions, en matèria d'acollida de refugiats, s'autoritza la convocatòria de 92 places d'accés".

2.3. Conceptes bàsics

Drets Humans:

Drets Humans es consideren totes aquelles condicions instrumentals que permeten a les persones desenvolupar-se. Comprenen totes les llibertats, facultats, institucions o reivindicacions que posseeix cada individu pel fet de tenir la condició humana. Aquests drets els posseeix cada persona independentment de la seva situació legal o jurídica, ètnia, sexe, nacionalitat, estatus o qualsevol condició. Aquests drets venen recopilats a la Declaració Universal de Drets Humans de la qual, seguint amb el refugiats, es podrien destacar els articles referents a les persones desplaçades, l'article 13, exposa que "Tota persona té dret a circular lliurement i elegir la seva residència en el territori d'un Estat. Tota persona té dret a sortir de qualsevol país, inclús el propi, i tornar al seu país", l'article 14 redacta que "En cas de persecució, tota persona té dret a cercar asil, i gaudir d'ell, en qualsevol país" un dret que no pot ser invocat contra una acció judicial originada per un delictes, i l'article 15 referent a la nacionalitat estableix que "Tota persona té dret a la nacionalitat. A ningú no es privarà arbitràriament de la seva nacionalitat ni del dret a canviar-la". (Oraá & Gómez, 2008)

Dret d'Asil:

El Dret d'Asil, reconegut en l'article 13.4 de la Constitució Espanyola, és la protecció dispensada als nacionals no comunitaris o apàtrides als qui es reconegui la condició de refugiat en els termes establerts en la Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora del Dret d'Asil i la Protecció Subsidiària i en la Convenció sobre l'Estatut dels Refugiats, feta a Ginebra el 28 de juliol de 1951 i el seu Protocol. La qual té per objecte establir en quins termes les persones, independentment del seu origen, poden gaudir, a Espanya, de la protecció internacional constituïda pel dret d'asil i la protecció subsidiària, així com el contingut d'aquesta protecció internacional. (CE, 1978)

Espai Schengen:

Espai Schengen es definit per Maciejewski (2021) com la base de la gestió de les fronteres exteriors d'Europa, i cita textualment que:

Estableix les normes sobre l'encreuament de fronteres exteriors i les condicions que regeixen el restabliment temporal dels controls a les fronteres interiors. Obliga els Estats membres a dur a terme controls sistemàtics [...] de totes les persones, incloses aquelles amb dret a la lliure circulació conforme al Dret de la Unió [...] quan travessin les fronteres exteriors. (p.2)

Els ciutadans residents a l'espai Schengen, són conscients dels efectes que té aquest acord en l'àmbit quotidià, per les facilitats que atorguen la lliure circulació de béns i persones que s'aplica a l'espai. Però Bassols & Correa (2017) assenyalen la fragilitat de l'espai Schengen, a causa de la crisi de refugiats que arriben al territori europeu, i que ha provocat un gran nombre de discussions i desacords entre països europeus, produint nous controls fronterers.

Acord de Turquia:

L'acord de Turquia, és un pacte entre aquest país i la Unió Europea per deportar de manera "legal" als refugiats. De Lucas (2016) explica que la base d'aquest acord és aprovar el retorn immediat de tots els migrants que no requereixin protecció internacional i que hagin passat de Turquia a Grècia, a part d'acceptar a tots els migrants irregulars interceptats en aigües turques. En realitat, el mateix comunicat de premsa de la Comissió, on per mitjà de preguntes i respostes s'intenta presentar l'acord, deixa clar que no es tracta d'un acord de gestió de la crisi de refugiats, perquè en el seu primer paràgraf detalla que "El 18 de març, arran del Pla d'acció conjunt posat en marxa el 29 de novembre de 2015 i la Declaració UE-Turquia de 7 de març, la UE i Turquia han decidit posar terme a la migració irregular des de Turquia a la UE". Aquest acord es pot considerar com la claudicació de la Unió Europea respecte a les exigències primigènies de l'imperi de Dret i la garantia efectiva dels drets.

Mercantilització:

La Mercantilització del Dret d'Asil per part dels Estats de la Unió Europea, és un procés on "té particular importància la desnaturalització del dret d'asil, en la mesura en què aquest dret ha sofert també el procés de «mercantilització» dels drets, malgrat ser un dret humà fonamental i universal." (p.20) (de Lucas, 2016b). Aquest procés és la resposta que va donar la Unió Europea

per fer front a la crisi de refugiats, de Lucas (2016a) parla en diferents articles sobre aquest procés i redacta que consisteix en un constant retall del Dret d'Asil que comporta un buidatge de les garanties més elementals en les que es basa aquest dret, afectant especialment els drets econòmics, socials i culturals.

ACNUR:

El Comitè espanyol de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) és l'instrument de l'Agència de l'ONU per les persones refugiades, s'encarrega d'assistir i protegir les persones que s'han vist obligades a fugir de la violència, el conflicte i la persecució del seu país, donant suport al treball d'ACNUR i els seus col·laboradors a escala internacional, a través de campanyes de sensibilització i mobilització de recursos per a finançar els projectes humanitaris d'ACNUR. (ACNUR Comité Español, 2022)

El Comitè Espanyol d'ACNUR, que es deriva del Reial decret 304/2019, de 26 d'abril, regula la concessió directa d'una subvenció a la Delegació a Espanya de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) per al desenvolupament d'un programa dirigit a la integració de sol·licitants i beneficiaris de protecció internacional durant l'any 2019. I el Reial decret 1060/2020, d'1 de desembre, pel qual es regula la concessió directa d'una subvenció a la Delegació a Espanya de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) per al desenvolupament d'un programa dirigit a la integració de sol·licitants i beneficiaris de protecció internacional durant l'any 2020; aquets dos decrets són els que asseguren les subvencions de ACNUR i fan possible la seva intervenció.

ACNUR s'ha encarregat de confeccionar les millores vigents del Conveni de Dublín, un conveni, publicat l'any 1990 i que s'ha anat actualitzant fins al 2013, que sorgeix a partir del compromís de cooperació entre els Estats membres per atendre a les persones sol·licitants d'asil. Així com es pot comprovar a ACNUR Comité Español, (2018) es tracta de:

Una llei internacional que té com a fi determinar quin estat membre de la UE es fa càrrec de cada sol·licitud d'asil realitzada per una persona en sòl europeu. Igualment, cerca evitar que una mateixa persona sol·liciti asil en diversos països de la UE [...] L'altre gran objectiu és que sempre hi hagi un Estat que es faci càrrec d'examinar qualsevol sol·licitud d'asil feta per una persona a Europa. (p.1)

Cal destacar que aquestes millores no són considerades com a tals pels autors citats, ja que diuen que no s'han aplicat. La darrera revisió del conveni estableix que només pots ser acollit pel país on fas la sol·licitud; que normalment és dels més externs i alhora més pobres de l'Espai Schengen, Espanya, Portugal, Romania, de manera que s'elimina el dret a la vida digne.

3. Metodologia

L'estructura d'aquesta revisió ofereix una explicació descriptiva, per donar una visió de la situació real en la qual es troben les persones refugiades, que demanen asil a Europa, particularment a Espanya. En els articles revisats es reflecteix la comprensió de la situació legislativa vigent i l'aplicació real de la llei; i s'elabora una anàlisi d'aquesta situació.

Les dades revisades s'han recopilat de fonts bibliogràfiques que han permès conèixer la realitat de les persones refugiades. Els instruments bibliogràfics que s'han utilitzat per la present revisió són:

- Llibres en format digital i físics, facilitats pel tutor.
- Articles de revista electrònics, extrets de bases de dades com *Dialnet*, *UIB catàleg* i *Google acadèmic*.
- Articles de premsa.
- Lleis, Real Decrets i Instruments, publicats pel Parlament Europeu o al Butlletí Oficial de l'Estat Espanyol.

A la base dels coneixements obtinguts durant el grau i les dades recopilades de les diferents fonts es donarà resposta als objectius, tant específics com generals. Després d'exposar el marc legislatiu en el que es basa l'administració per donar asil als refugiats, es contrastarà aquesta informació; poguent comprendre la gestió política i l'aplicació dels programes que facilita la Unió Europea, l'acció que ha dut a terme Espanya en els últims set anys i es podran comparar els últims casos que han suposat una excepció, amb les accions anteriors, com són la pandèmia de la COVID-19 i l'ajuda als refugiats procedents d'Ucraïna a causa de l'actual guerra contra Rússia.

Finalment, es durà a terme una valoració i reflexió, a mode de conclusió, a partir de les propostes que han publicat els autors per millorar l'acció sobre els refugiats i les polítiques aplicades.

4. Gestió política i pràctiques realitzades per la Unió Europea

En el 2015 es produeix la Crisi de refugiats a Europa, a conseqüència del gran flux de persones migrants i refugiats arribats a Europa. Per entendre aquests moviments migratoris, de Lucas (2016b) explica que s'esdevé per tres elements que provoquen la crisi. El primer és la complexitat dels moviments migratoris deguts tant a la globalització, un fet global que facilita la lliure circulació de mercaderies i persones. El segon element és la saturació de les rutes d'accés als països de destí, ja que tant els migrants laborals com els refugiats utilitzen les mateixes vies i es dificulta la seva distinció. I el tercer descriu textualment que es deu al "fet que la *mundialització* de les migracions ve acompanyada per una creixent i accelerada regionalització dels fluxos, el que significa l'aparició de sistemes regionals migratoris".

Per donar resposta a aquest fenomen, els Estats de la Unió Europea han dut a terme una retallada del dret d'asil. De Lucas (2016), en els seus textos tracta aquesta retallada com una desnaturalització del dret d'asil, arran d'un procés de "mercantilització" que va afectar també als drets econòmics, socials i culturals de les persones per l'aplicació de polítiques neoliberals econòmiques. Això convertia aquests drets en mercaderies en els països més endeutats d'Europa. Les disposicions legals que varen fer aquests països exposen en què consisteix l'acció dels governs europeus a l'hora de complir amb les obligacions jurídiques amb els refugiats, de manera que posen traves per dificultar l'accés legal a Europa. A més, Lucas (2016b) exposa com el procés de desnaturalització va més enllà, perquè l'acord entre la Unió Europea i Turquia comporta l'expulsió il·legal per deportació dels refugiats, ja que l'objecte d'aquest acord exposa que accepta el retorn immediat de tots els migrants que no necessiten protecció internacional i que travessen de Turquia a Grècia, a part d'interceptar tots els migrants en situació irregulars que naveguin per aigües turques. Justament per aquest fet, considera que es produeix una claudicació de l'imperi del Dret per part de la Unió Europea.

Amb aquesta línia, sorgeix la negació sistemàtica a les persones migrants del dret d'asil i l'accés a l'espai Schengen. Miquel, (2019) explica de manera més profunda aquest comportament, sosté que:

Aquesta situació excedeix de la vella dicotomia ciutadà/estranger. Cada vegada amb major freqüència, i de forma generalitzada, el discurs oficial tendeix a presentar l'estrangerització absoluta aplicada als contingents migratoris i sol·licitants d'asil i refugi

com a condició de manteniment i enfortiment del dret de la ciutadania, exclusiu dels propis. [...] Aquestes delimitacions dels drets nominals o efectius solen presentar-se en forma de legislacions d'estrangeria i de reducció o negació del dret d'asil que marquen, en funció de la procedència, les condicions d'accés, estada, residència o, si escau, obtenció de la nacionalitat. [...] Els mecanismes de la seva generació s'estableixen a partir de tres processos ideològics de gran eficàcia cultural i política. (p.62)

5. Respostes que ha donat Espanya des del 2015

Des del 2015 s'han establert obstacles en contra del projecte de la Comissió Europea. Els països fronterers han estat la clau de pas de múltiples fluxos de persones i processos socioeconòmics; tal com exposen Bassols & Correa (2017), Espanya, com altres, ha presentat diferències notables en comparació als països de centre Europa i de la cultura majoritària del país.

Un exemple clar; són les polítiques migratòries d'Espanya, que no estan ajustades al fenomen al qual van adreçades. El motiu és que estan enfocades a una perspectiva global errònia, perquè consideren que és el mercat de treball irregular el que ha de gestionar la immigració, cosa que acaba deteriorant els drets globals dels assalariats, tant a Espanya com a Europa. Aquesta idea connecta la immigració clandestina i la legal, de manera que carrega contra la immigració il·legal. I efecte de la mateixa manera als refugiats sol·licitants d'asil que entren a un tractament penal. Aquestes estratègies que combaten la immigració il·legal condicionen la gestió de les vies d'accés legal de la migració, comportant un enduriment del model d'entrada i les condicions de permanència dels estrangers a Espanya. (de Lucas, 2016b)

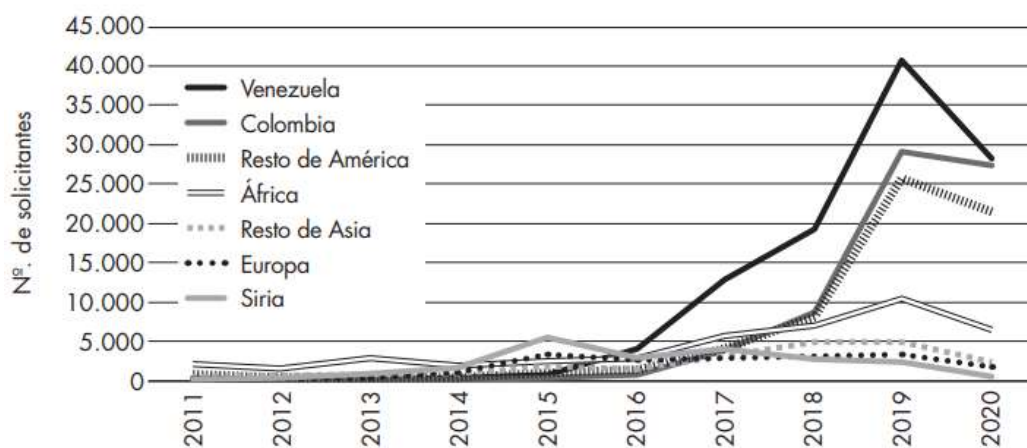
Tot i així, no es pot obviar que Espanya disposa de protecció subsidiària, reconeguda als refugiats que no reuneixen tots els requisits per ser-ho, però que no poden tornar al seu país d'origen per un risc vital. Miñarro (2019) ho aclareix, però també atén que la normativa aplicada per la llei nacional va dirigida als ciutadans espanyols i atorga la majoria de competència de les autonomies, això fa que a Espanya existeix una varietat de regulacions distinta. Per tant, no es pot confirmar que l'acció social que reconeixen els titulars de protecció internacional sigui la mateixa per els refugiats, sinó que és la que es dona als espanyols a les comunitats on tenen residència. Aquesta equiparació suposa que, fins que no es doni la situació de necessitat, els beneficiaris de protecció

internacional no poden sol·licitar la tutela assistencial; i és la manera de que quedin subjectes al règim de serveis socials establert amb caràcter general, la qual cosa determina, no només que la seva protecció no pugui ser inferior, sinó que no sigui necessària l'existència de normes específiques referents als refugiats.

6. Efectes de la COVID-19 a l'acció als refugiats

La pandèmia de la COVID-19, ha suposat una sèrie de restriccions que, entre altres àrees, han afectat la mobilitat territorial. Els fluxos d'entrada de refugiats, que havia crescut considerablement fins al 2019, pateix una puntual reducció del 24,8% de sol·licitants d'asil, segons l'Eurostat. (Pumares et al., 2021)

Evolució del nombre de sol·licitants d'asil a Espanya per nacionalitat (2011-2020)

Font: Elaboració de Pumeras, 2021 segons dades d'Eurostat.

Tot i això, Garcés-Mascareñas & López-Sala (2021) introdueixen que la crisi sanitària "ha induït un increment general de la mobilitat vigilada de les poblacions, que ha estat particularment intensa en el cas de migrants i refugiats" i les disposicions sanitàries s'han sumat als factors físics i legals que obstaculitzen l'arribada dels refugiats a la Unió Europea. Provocant que pràctiques que abans servien de control per migrants irregulars, també s'aplicaren als refugiats. Durant els mesos de confinament, els sol·licitants d'asil que estaven dins dels sistemes estatals d'acolliment els limitaren els serveis d'acompanyament. A part, les disposicions per combatre les conseqüències socioeconòmiques de la pandèmia, l'accés a la sanitat va quedar limitat als residents, cosa que va

ampliar la desigualtat amb els refugiats. A més, sol·licitants d'asil i refugiats van perdre més fàcilment els seus treballs, i es va agreujar més la seva situació.

Però on els efectes de la pandèmia ser més significatius va ser als camps de refugiats. Allà el confinament es va aplicar a espais ja confinats, on abans de la pandèmia no hi havia ni protecció ni inclusió de facto. La crisi sanitària sembla haver contribuït també a l'estigmatització de refugiats i migrants. Tots dos col·lectius han estat assenyalats com a culpables de l'extensió de la malaltia. (Garcés-Mascareñas & López-Sala, 2021)

Finalment, cal ressaltar les paraules de Comte, (2021) que s'enfoca als països europeus que discutien la transmissió de sol·licitants d'asil a altres territoris. Itàlia i Grècia insistien a dir que no s'hauria de fer tornar a un sol·licitant, que patís algun problema de salut greu. Grècia considerava que els Estats membres haurien d'aportar "indicis verificables" per a retornar als sol·licitants a un altre Estat. Grècia, Itàlia, Espanya i Portugal, recolzats per Àustria i França, consideraven que els criteris de Dublín no haurien d'aplicar-se a una sol·licitud de protecció internacional basant-se en criteris diferents dels del Conveni de Ginebra. I Alemanya, Països Baixos, el Regne Unit, Suècia i Finlàndia compartien una visió oposada. En un esforç de conciliació, els Reglaments de Dublín II i III van detallar les proves o les evidències circumstancials necessàries per a retornar als sol·licitants d'asil.

7. Ucraïna com a cas excepcional

L'actual guerra entre Ucraïna i Rússia ha provocat un exponencial increment de desplaçats ucraïnesos dins la Unió Europea. Els refugiats procedents d'Ucraïna no són una novetat, els seus ciutadans ja es van començar a mobilitzar el 2014 amb el conflicte bèl·lic de Crimea, i ja sol·licitaven asil per por a ser resultats, però no es podia considerar una situació de persecució emparable per al Conveni de Ginebra, ni la Llei 12/2009. Tot això, segons la Cruz Roja Espanyola, (2020) era degut al fet que cada estat té dret al reclutament dels seus ciutadans. A més, "en el cas de les sol·licituds d'ucraïnesos procedents de l'est del país que sofrien discriminació per la seva procedència i amenaces racistes davant la passivitat de les autoritats ucraïneses es considera de manera desfavorable la concessió de l'estatut de refugiat".

Ara bé, l'actual guerra que assola el país anat acompanyada d'un gran esdeveniment mediàtic, a causa de la implicació apàtica de diversos països de l'OTAN. Fet que ha derivat a una flexibilització de les disposicions i processos de manera que els sol·licitants d'asil disposin d'una aprovació d'accés immediata als països de la Unió Europea, especialment a Espanya que com es pot comprovar mitjans de premsa com la Última Hora (2022) el 10 de març el Ministeri de l'Interior resolva en 24 h les sol·licituds de protecció temporal de refugiats ucraïnesos. És a dir que, a un mes d'esclatar la guerra, Espanya ha estat capaç de donar protecció temporal a refugiats, a totes les províncies, inclús es publica al BOE l'ordre de tramitar les sol·licituds d'urgència i la resolució es dictarà en un termini de 24 h. A més, aquesta inclou l'autorització a la residència i treball.

8. Conclusió a partir de les propostes publicades dels autors

A tall de conclusió, s'exposaran algunes de les propostes publicades que tant la Unió Europea com Espanya, podrien aplicar per assegurar els drets de les persones refugiades sol·licitants d'asil. En una de les seves publicacions, de Lucas (2016b) esmenta tres pilars fonamentals. El primer pilar és una ordenació de les polítiques migratòries conforme als principis i exigències de l'estat de dret, al respecte a la dignitat de tot ésser humà i a la garantia dels drets humans com a prioritat de tota política pública, també d'immigració. El segon pilar és la presa de consciència del principi de responsabilitat ciutadana com a ingredient bàsic d'una política d'integració. I el tercer pilar que ha d'orientar les polítiques a una veritable cooperació descentralitzada en matèria de gestió dels fluxos migratoris.

Per altra banda, en matèria de salvament i rescat, també de Lucas (2016a) ha plantejat que s'ha de canviar el model d'operació, a un més acord amb l'operació *Mare Nostrum*, i que posi en marxa operacions que superin el seu abast, dimensions i objectius. Per fer més efectiu el dret d'asil a la Unió Europea, s'hauria de reforçar, entre d'altres, els programes de reubicació de forma coherent i donar més competències a ACNUR, a més de garantir l'accés a ambaixades i consolats per sol·licitar asil i activar polítiques de concepció de visats humanitaris. I sobre la política migratòria, insisteix en el fet que la Unió Europea s'ha d'enfocar a polítiques de codesenvolupament descentralitzat i pels immigrants. Unes polítiques que s'impliquin en el desenvolupament humà en els països d'origen dels refugiats i els fluxos migratoris, de manera que s'aconsegueixin avanços en la democràcia i els drets humans, en lloc de la contraprestació policial que es dona actualment.

9. Bibliografía

- ACNUR Comité Español. (2018, September). *Convenio de Dublín*. Eacnur.Org. https://eacnur.org/blog/convenio-de-dublin-que-es-tc_alt45664n_o_pstn_o_pst/
- ACNUR Comité Español. (2022, April 19). *ACNUR, la Agencia de la ONU para los Refugiados*. Eacnur.Org. <https://eacnur.org/es>
- Bassols, N., & Correa, J. (2017). Fronteras europeas: De lo histórico a lo cotidiano. *ESTUDIOS FRONTERIZOS*, 18(35), 131–149.
- Comte, E. (2021). La consolidación de la trayectoria coercitiva del régimen europeo de asilo hasta la pandemia. *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, 129, 131–154. <https://doi.org/10.24241/rcai.2021.129.3.131>
- Cruz Roja Española, A. (2020). LA PROTECCIÓN INTERNACIONAL EN ESPAÑA: EL SOLICITANTE DENEGADO ÁLVARO SANCHEZ GONZÁLEZ DE QUEVEDO. *Revista de Estudios Fronterizos Del Estrecho de Gibraltar*, 8, 1–28.
- de Lucas, J. (2016a). *Mediterráneo: el naufragio de Europa*. Tirant Humanidades, València, 215.
- de Lucas, J. (2016b). REFUGIADOS COMO “MONEDA DE CAMBIO”. SOBRE EL ACUERDO ENTRE LA UNIÓN EUROPEA Y TURQUÍA DE 18 DE MARZO DE 2016. *Anuario de Derechos Humanos*, 12, 17–32.
- de Lucas, J. (2016c). Refugiados e inmigrantes. Por un cambio en las políticas migratorias y de asilo. *Pasajes*, 50, 92–113.
- de Lucas, J. (2016d). Sobre el proceso de vaciamiento del derecho de asilo por parte de los Estados de la UE. The process of emptying the right of asylum by UE member states. *Ars Iuris Salmanticensis*, 4, 21–27.
- Española, C. (1978). Constitución española. *Boletín Oficial. Del Estado*, 311, 29313-29424.
- Garcés-Mascareñas, B., & López-Sala, A. (2021). Inmóviles, varados y excluidos: los efectos de la COVID-19 en el régimen internacional de asilo. *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, 129, 7–30. <https://doi.org/10.24241/rcai.2021.129.3.7>

Instrumento de Adhesión de España a la Convención sobre el Estatuto de los Refugiados, hecha en Ginebra el 28 de julio de 1951, y al Protocolo sobre el Estatuto de los Refugiados, hecho en Nueva York el 31 de enero de 1967., Pub. L. No. 252, Boletín Oficial del Estado 24310 (1978).

Ley 6/2018, de 27 de julio, por el que se aprueba una oferta de empleo público extraordinaria y adicional para el refuerzo de medios en la acción a asilados y refugiados., Pub. L. No. 184, Boletín Oficial del Estado 76876 (2018).

Maciejewski, M. (2021). *Gestión de las fronteras exteriores*. Parlamento Europeo.

Miñarro, M. (2019). La protección social de los refugiados en el ámbito internacional, Unión Europea y España. *Revista de La Facultad de Derecho de México*, 69(273), 679. <https://doi.org/10.22201/FDER.24488933E.2019.273-2.68616>

Miquel, A. (2019). Migrantes y refugiados en la esfera pública europea: presencia, efectos y negación. En A. M. J., Cabrita & J.M., (Ed.), *Direitos humanos e Migrações* (pp.57-79). LabCom.IFP.

Naïr, S. (2016). *Refugiados: frente a la catástrofe humanitaria, una solución real*. Barcelona: Crítica.

Real Decreto 225/2016, de 27 de mayo, por el que se regula la concesión directa de una subvención a la Organización Internacional para las Migraciones, OIM España, para la colaboración en la ejecución del Programa de Reasentamiento de Refugiados., Pub. L. No. 129, Boletín Oficial del Estado 35056 (2016).

Real Decreto 304/2019, de 26 de abril, por el que se regula la concesión directa de una subvención a la Delegación en España del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados (ACNUR) para el desarrollo de un programa dirigido a la integración de solicitantes y beneficiarios de protección internacional durante el año 2019., Pub. L. No. 103, Boletín Oficial del Estado 43396 (2019).

Real Decreto 1060/2020, de 1 de diciembre, por el que se regula la concesión directa de una subvención a la Delegación en España del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados (ACNUR) para el desarrollo de un programa dirigido a la integración de

solicitantes y beneficiarios de protección internacional durante el año 2020., Pub. L. No. 322, Boletín Oficial del Estado 112862 (2020).

Oraá, Jaime., & Gómez Isa, Felipe. (2008). *La Declaración Universal de Derechos Humanos*. Universidad de Deusto.

Pavy, E. (2021). *El tratado de Lisboa*. Parlamento Europeo.

Pumares, P., Ríos-Marín, A. M., & López-Mora, C. (2021). La irrupción de la COVID-19 en el sistema de asilo en España: Almería como caso de estudio. *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, 129, 203–225.

Schmid-Drüner, M. (2021a). *La política de asilo*. Parlamento Europeo.

Schmid-Drüner, M. (2021b). *La política de inmigración*. Parlamento Europeo.

Ultima Hora. (2022, March 10). España resolverá en 24 horas las peticiones de protección de los refugiados ucranianos. *Ultima Hora*.
<https://www.ultimahora.es/noticias/internacional/2022/03/10/1708959/espana-resolvera-horas-peticiones-proteccion-refugiados-ucranianos.html>